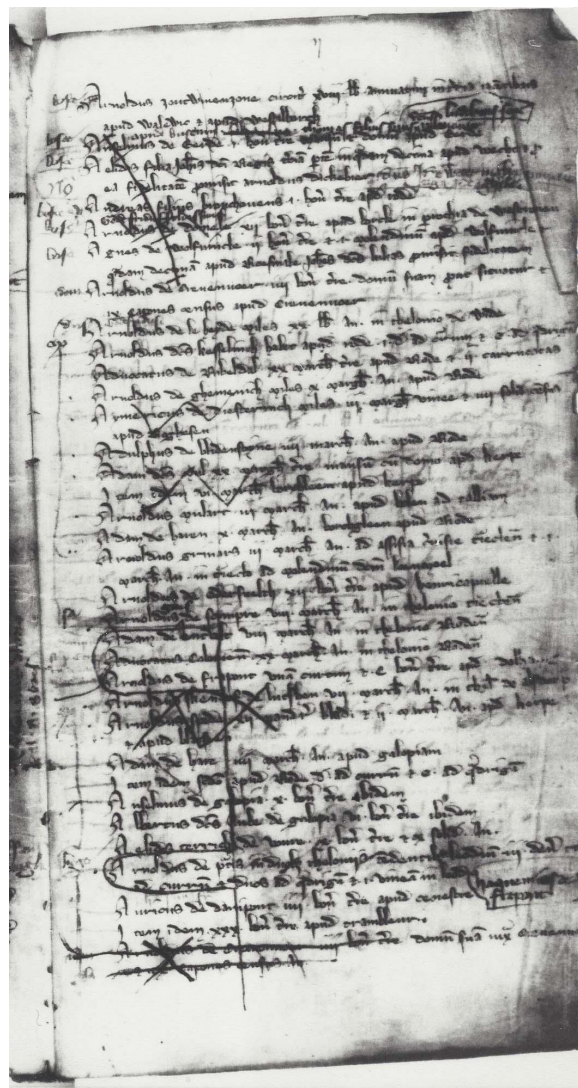

Analyse Casselboek¹ versus leenboek Galesloot² voor de letter A:³

door

N.L. van Dinther
© 2022

¹ Algemeen Rijks Archief Brussel (ARAB), Algemene Rekenkamer (ARK) in.nr. 542.

² Galesloot, L., Livre des feudataires de Jean III, duc de Brabant, Bruxelles, 1865.

³ In het bijzonder de inschrijving van "Agnes van Wolfswinkel".

Martien van Asseldonk beschrijft op Bijlage 24 behorend bij zijn boek⁴; De leengoederen van de hertog van Brabant in de meierij in de veertiende eeuw.

“Het oudst bewaard gebleven leenboek van de hertog van Brabant werd in 1312 aangelegd door Willem van Cassel en bevatte aanvankelijk de namen van de leenmannen die eind 1312 hun leen verheven voor de zo pas geïnaugureerde hertog Jan III, die zijn vader Jan II na diens dood op 27 oktober 1312 opvolgde. Alle leenmannen waarvan de Latijnse voornaam met dezelfde letter begon werden in dit boek, dat doorgaans het Casselboek genoemd wordt, bijeen geschreven. In jongere leenboeken wordt er naar verwezen als het 'oude boke' of *vetus liber*. In de marge werd later door Jan Stoot kort aangegeven in welke meierij het betreffende leen lag. Aldus werd een boek van 41 folii geformeerd. De taal ervan is hoofdzakelijk Latijn, hoewel er ook teksten in het Frans en Nederlands in staan.

Willem Cassel gebruikte bij de samenstelling van het leenboek lijsten van lenen die verloren gegaan schijnen te zijn. Bij veel lettergroepen staan de meeste leengoederen uit de Meierij en het Land van Heusden bij elkaar geschreven. Dit zal betekenen dat deze leenmannen hun leengoed in de Meierij, waarschijnlijk in 's-Hertogenbosch, voor de rentmeester van de hertog verheven hebben. Willem van Cassel schreef de aan hem toegestuurde namen van degenen die hun leenhulde in de Meierij gedaan hadden over in zijn overzicht. In deze procedure ontstonden fouten. Zo staat er in het originele Casselboek op fol. I-8r de leenman *Gherardus, falconarius*, genoemd met zijn *leenjusticiam de Dornejuxta Helmont*. De ware naam was echter Gevardus.

Na iedere lettergroep werd door Willem van Cassel een stuk onbeschreven gelaten. Hier werden leengoederen die op een later tijdstip voor het eerst verheven werden, bijgeschreven. Toen de lege ruimte achter de letter J op was, werden inschrijvingen die bij de letter J behoorden achter de letter T geplaatst, waar nog enkele folii leeg waren. Toen de ruimte voor de letter C vol was, werden inschrijvingen op de letter C achter de letter D geplaatst. Op dezelfde manier kwamen inschrijvingen op E onder de letter F terecht. Namen beginnend met een G werden ingeschreven onder de letter N. De ruimte na de lenen op letters X, Y en Z werd gebruikt om allerlei namen in te schrijven. Deze drie folii werden daarmee tegelijkertijd de eerste drie folii van het tweede deel van het Casselboek. Het eerste deel is dus genummerd van folio I-1 tot en met I-38 plus folio 11-1 tot en met 11-3. Het tweede deel werd met twintig extra folii uitgebreid, deze werden genummerd II-4 tot en met 11-23. In dit tweede deel werd het systeem van de lettergroepen losgelaten. Alle namen werden na en door elkaar geschreven. Dat maakt het moeilijker om in dit tweede deel namen terug te vinden.

Slechts bij circa 35 leenverheffingen uit de Meierij zijn de data gegeven. Het eerste verhef van een nieuwe inschrijving dateert van 1324 (fol. 1-21v). De oorspronkelijke lijst moet voor die datum voltooid zijn. Vermoedelijk binnen enkele jaren na 27 oktober 1312. Voor de datering van de oudste laag van het Casselboek kan als **veilige marge 1312-1320** aangehouden worden. Het is mogelijk dat de eerste bijschrijvingen uit de tweede laag van het register **niet lang na 1312** gebeurden. Wanneer de oorspronkelijke lijst voltooid was, is moeilijk te zeggen. De laatste gedateerde bijschrijving in het Casselboek dateert van 1 november 1352 (fol. I-15r).

Nieuwe inschrijvingen van lenen in het Casselboek kunnen op circa 1314-1352 gedateerd worden.

Van Ermen vergeleek de namen van de leenmannen van de hertog van Brabant die het charter van Kortenbergh op 27 september 1312 tekenden met de namen in de oorspronkelijke lijst van het Casselboek. Hij concludeerde dat een aantal van hen in 1312 geen leenhulde brachten, maar dat dit pas later gebeurde door een rechtsopvolger. Voor de Meierij geeft hij onder andere als voorbeelden Gerard van Home (Casselboek, fol. 1-35: Willem van Home) en Gerard van der Aa (hij hield het leengoed Vijfeiken bij Binderen in leen, dat hij in 1373 verkocht aan de abdijs Binderen, zie Stoothoek fol. 52). Een ander voorbeeld van het ontbreken van een verheffing van een leengoed in het Casselboek is het leengoed de Hertogshofstad in Eersel, dat met de markt- en wegtol van Eersel op 12 juni 1316 in leen werd gegeven aan Marcelis van Oerle.¹ Dit leen

---

⁴ Martien van Asseldonk: De Meierij ontrafeld, Stichting Zuidelijk Historisch Contact Tilburg, 2003. H. Vogels is van mening dat bij de bevindingen, betreffende de opbouw van het Casselboek, van Asseldonk en Van Ermen, van kanttekeningen voorzien moeten worden.

wordt voor het eerst vermeld in het Stoothoek, fol. 49, als Bele van Oerle het leen verheft.

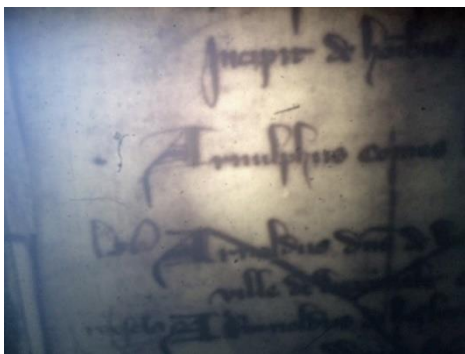
Voor de transcriptie van de lenen uit het Casselboek werd ook gebruik gemaakt Galesloots editie van het zogenoemde Latijnsboek. Het Latijnsboek werd in de veertiende eeuw samengesteld aan de hand van het Casselboek. Het Latijnsboek was een overzicht van alle lenen, er werden geen verheffingen in aangetekend. Het systeem van lettergroepen werd in het Latijnsboek weer in ere hersteld. Daarnaast werden alle Franstalige en Nederlandstalige teksten uit het Casselboek in het Latijn vertaald. De opsteller van het Latijnsboek, volgens Brill was dat Nicolaas Specht,² heeft de inhoud van het Casselboek van voor naar achter doorgelopen en iedere vermelding beginnend met een A in het Latijnsboek geschreven. Vervolgens werd deze procedure herhaald voor de letter B, enz. Alle namen die in het Casselboek voorkomen zijn ook in het Latijnsboek te vinden, met uitzondering van de laatste folio van het Casselboek (11-23). De eerste 45 folii van het Latijnboek zouden tussen 1349 en 1374 geschreven zijn. De rest dateert van na 1374. Er staan allerlei opmerkingen in geschreven die de hele tweede helft van de veertiende eeuw beslaan.”

In het Casselboek I beslaat de letter A fol. 1 t/m fol 3v., bij Galeslout zijn dat de blz. 2 t/m 14.(bij Galeslout eindigt de letter A in het begin van blz. 21) Fol. 1 in het Casselboek begint met de inleiding zoals vermeld bij Galeslout op pag. 1.

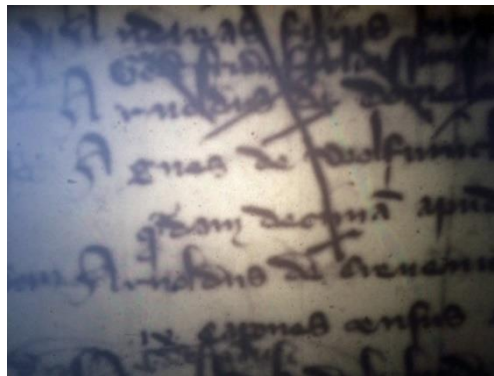
De eerst genoemde leenman in het Casselboek I op fol. 1 (Galeslout blz. 2) is: Arnulphus comes Lozensis (van Loon), de tweede leenman is Arnoldus dominus de Wezemale, miles, (maarschalk van Brabant), de laatste op fol. 1 (blz. 3 bij Galeslout) is Arnoldus de Tillich, de laatste leenman op fol. 3v in het Casselboek I, is: Adam de Heilenghenborne, blz. 14 bij Galeslout.

Op fol. 1vo is de laatste in het Casselboek I, Adam dictus Bos. (Galeslout blz. 5) Vervolgens is er een leeg blad met alleen een aantekening betreffende Fredericus dominus de Blanckenheim (zie voor hem blz. 51 bij Galeslout).Op fol. 2 gaat de vermelding van Adam dictus Bos verder. (blz. 6 bij Galeslout). Vervolgens volgt op fol. 2 een cluster vermeldingen waarbij in de marge “busco” is genoteerd eindigend met Agnes van Wolfwinkel. (blz. 6 bij Galeslout).

Het Casselboek is met verschillende handen geschreven. Ik beperk me hier tot de letter A Fol.1 is geschreven in één hand zoals blijkt uit de hoofdletter A. Fol. 1vo en fol 2 zijn in een andere zelfde hand geschreven zoals ook hier blijkt uit de hoofdletter A.

Hoofdletter A fol. 1 ⁵

Hoofdletter A fol. 1vo en fol. 2

Op fol. 1vo is als tweede vermeld: Arnoldus Bertout Bax (Westilborch):apud Inthout ultra Venne in Westilborch xv libras annuatim, in latere hand: Johannes filius suus tenet. Hij is ca. 1250 geboren ca 1275 gehuwd en wordt op 20 mei 1301 samen met zijn broer Herman van Rijt genoemd (OBNI.2 nr. 615, blz. 740). Hij wordt voor het laatst vermeld op 2 oktober 1347 (Abdij Tongerlo, charters 620, Erens-Koyen, regest 909), waarna zijn zoon Jan opvolgde in het leen. Hij behoort m.i. tot een vroege inschrijving ca. 1314, zoals bepaald door de hoofdletter A op deze folio en de volgende, fol. 2.

---

⁵ Foto's N.L. van Dinther

Na de laatste inschrijving in het Casselboek I op fol. 3vo is de daarop volgende inschrijving van het Casselboek II die van: Dominus Arnoldus de Huckelem, miles, III dimidium jugera terre arabilis sita in terra de Heusden apud Doeveren. Deze goederen zullen afkomstig zijn van Geertruyt van Wijtvlit Arnoldus van Heukelum blijkt al op 18 juni 1318 gehuwd te zijn met Geertruyt Willemsdr. Van Wijtvlit ⁶ Op 18 juni 1319 wordt Geertruyt door graaf Willem III als erfgenaam van haar van haar vader Willem van Wijtvlit met een ambacht in de Tieselijnswaard, na haar overlijden in 1327 werd Arnoud van Heukelum zelf beleend met dit ambacht.⁷

Bovenstaand is vermeld dat een aantal leenmannen van de hertog van Brabant die in het charter van Kortenberg op 27 september 1312 tekenden niet allen voorkwamen.

Bij de letter A gaat het om de volgende personen:

Arnold van Wezemaal, maarschalk van Brabant

Arnold van Wezemaal, heer van Berghen

Arnold van Helbeke, ridder

Arnold Lombard van Ysscha

Alard her van Reuie.(Reve)

Op fol. 1 van het Casselboek I zijn te vinden: Arnold van Wezemaal, maarschalk van Brabant, als nr. 2 na Arnold van Loon, daarna na twee tussenvermeldingen Arnold van Reve (blz. 2 bij Galeslout) en vervolgens verder op, na vermeldingen van andere leenmannen, Arnold lombard van Ysscha. (blz. 3 bij Galeslout. Allen geschreven in de oudste hand.

Arnold van Wezemaal heer van Berghen wordt niet genoemd omdat hij tussen 27 september 1312 en 21 juli 1313 is overleden. Onder de letter M (Casselboek I fol. 23, Galeslout blz. 199-200) als tweede inschrijving staat vermeld: Mabaus, filia Arnoldi, domini de Bergis, zij zal haar vader wellicht opgevolgd hebben.

In het Casselboek I op fol. 3v, (Galeslout blz. 14) staat vermeld: Arnoldus, filius domini de Vorne, fidelis ducis de terra de Berghem supra Zoem, ut mamburnus (voogd) uxoris sue. (Mathilde van Wesemael) Albert van Voorne huwde omstreeks 1325 Mathilde van Wezemaal, zodat de datering van deze vermelding, als een der laatste van de letter A in het Casselboek I, gesteld mag worden op 1325.⁸ De belening vermeld in het Casselboek II is mogelijk te dateren tussen 1318 en 1327.

Arnold van Helbeke wordt o.a. vermeld als deelnemer aan de slag bij Woeringen op 5 juni 1288, Jan Van Heelu⁹ noemt hem in de verzen 8601-8602::

Die vrome waren ende stout,.

Van Helbeke Arnout.

Ook Jan Van Boendale in de Brabantsche Yeesten¹⁰ noemt hem in de verzen 3144-3145:

Van daer keerde seer ghewont;

Van Helbeke heer Arnout

Op 28 oktober 1316 wordt hij genoemd als arbiter in een geschil tussen hertog Jan III van Brabant en Robert van Béthune., Zijn mogelijk laatste vermelding is van 12 februari 1317 wanneer de uitspraak volgt op het voorgaande conflict.¹¹ Hij zal dan al op leeftijd zijn gekomen gezien zijn voorkomen in de slag bij Woeringen in 1288 ca. 30 jaar eerder en mogelijk kort na 12 februari 1317 zijn overleden. Een Elizabeth van Helbeke zien we vermeld samen met een Arnoud van Helbeke die voor haar leenhulde doet bij Galeslout op blz. 38. Deze Arnoud van Helbeke, ridder, wordt o.a. genoemd op 4 mei 1334, hij zal een zoon c.q. een kleinzoon kunnen van de voorgenoemde Arnoud van Helbeke.¹²

---

⁶ J.C. Kort Repertorium op de lenen van Leyenberg en Wijtvlit, 1318-1683.

⁷ De Ned. Leeuw 1993, 110de jaargang kolom 52 met de noten 64 en 65.

⁸ W.A. van Ham, Het Markiezenhof te Bergen op Zoom, 1986, blz. blz. 53 en blz. 171-172.

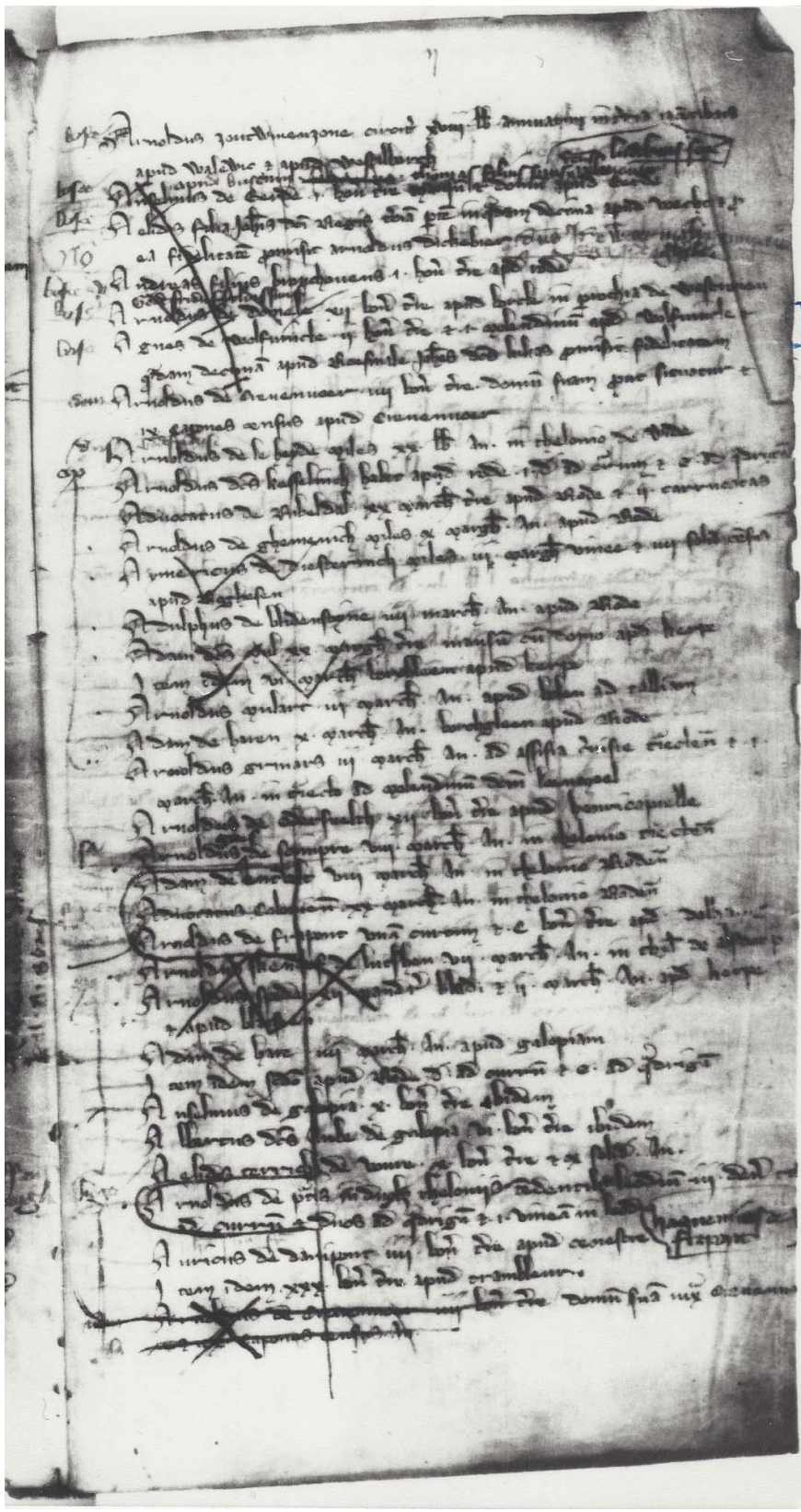
⁹ Chronique en vers de Jean van Heelu ou relation de la bataille de Woeringen, blz. 315,

¹⁰ Brabantsche yeesten. Les gestes des ducs-de-Brabant par Jean de Klerk d' Anvers (3 delen) , 1839-1869.

¹¹ A. Verkooren inventaires des chartes et cartulaires etc. 1910 nrs. 250 en 251.

¹² Idem, nr.568.

Analyse van vermeldingen op fol. 2 van het Casselboek (blz. 6 bij Galesloot):

Een leenheer kon zijn vazal/leenman belenen met land, een huis of een geldleen e.d. de leenman deed daarvoor hulde en beloofde trouw en bijstaand aan de leenheer. Kwam het leen later, na b.v. overlijden, in handen van zijn opvolger dan moest deze binnen een jaar en dag leenhulde doen, het leen kon ook verkocht dan wel overgedragen worden aan een ander die dan opnieuw leenhulde moest bewijzen. Ook

was het mogelijk dat allodiaal goed opgedragen werd in leen, aan de leenheer, uit eigen, die daarop hem het goed weer in leen terug gaf.

Wanneer de leenheer overleed moesten de leenmannen opnieuw leenhulde doen en trouw en bijstand beloven aan de opvolger van de leenheer. Als een vrouw leenhulde moest bewijzen dan werd zij vertegenwoordigd door een man, dat kon zijn haar echtgenote of een mogelijke verwant.

De leenhulde die bewezen moest worden aan de nieuwe leenheer betrof dus in het algemeen reeds bestaande lenen. Dit zou dus ook kunnen gelden voor de lenen, vermeld in het Casselboek I, na het overlijden van hertog Jan II opgevolgd door zijn zoon hertog Jan III.

De oudste inschrijvingen in het Casselboek zullen afkomstig zijn geweest van registers per meierij van voor 1312, die verloren lijken te zijn.¹³ Op deze lijsten zullen de leenmannen gestaan hebben die voorheen hun leen verheven hebben en kan verklaren dat de genoemde leenmannen uit het charter van 27 september 1312 daar gescheiden van elkaar op voorkomen.

Conclusie: De oudste inschrijvingen van de letter A in het Casselboek I zijn voor fol. 1 t/m fol. 2 te dateren tussen 1312 en 1313. De letter A op fol. 1 t/m/ fol. 3vo zijn uiterlijk te dateren tussen 1312 en 1325.

De tweede vermelding op fol. 2 is: Ancelmus de Eerde, apud Buscum, 1 hovam terre, mansum et domum apud Eerde; Vechel.. (in het Casselboek is er in een latere hand boven geschreven: Thomas, filius (m.z. neef) suus, dictus Ludekenssone, relevavit).

Op 10 februari 1306 verbinden schepenen, gezworenen en poorters van 's-Hertogenbosch zich 5500 ponden te betalen als boete voor wat zij jegens hertog Jan II misdaan hebben. Onder de poorters wordt vermeld: Ancelmum de Eyrde. Enige maanden later op 10 juli 1306 kondigen Jan II, hertog van Brabant, en Jan, heer van Cuyk een zoen af tussen de Cnodingen en de Dicbieringen te 's-Hertogenbosch, genoemd daarbij wordt een "Ancem soone Ancems" of hij identiek is aan de bovengenoemde Ancem of zijn zoon is niet duidelijk.¹⁴

Mechteld van Eerde, mogelijk een zus van Ancem huwt ca. 1310 Ludolf Thomaszn. van Uden, hun zoon is Thomas Ludekensch. van Uden, die later zijn oom opvolgde¹⁵. Het leenboek bij Willem van Cassel beslaat de periode 1312-1352, zodat de belening van Thomas er in teruggevonden wordt als bijschrift bij de belening van oom Ancem.

Deze belening in het Casselboek zal niet de eerste belening van dit goed zijn, een eerdere belening van vóór 1312 is niet uit te sluiten, zoals ook zal gelden voor de andere volgende beleningen, op grond van de lijsten van beleningen van vóór 1312. Conclusie is dat dit een inschrijving is van een leen kort na 1312, ca. 1313.

De volgende inschrijving is van Aelidis, filia Johannis dicti Regis: terciam partem in quodam decima apud Vucht, een derde deel in de tiend van Vucht. Haar vader (?) Johannes van Weteringen verkreeg dit goed van Johannes de Aghle. Voor haar doet leenhulde Arnoldus Dicbier¹⁶, deze wordt vele malen vernoemd als schepenen van 's-Hertogenbosch in de periode 1302-1312.

Dan volgt: Andreas, filius Brouchovens, 1 hovam terre apud Rode.

Het betreft hier een hoeve "Ten Vernhout" genoemd.¹⁷ Deze hoeve omvatte: "huyse ende hove mit xii gheerslants ende vijf buenderen beempts ende broeke al in eenen stuccke gheleghen tusschen tgoet ten

---

¹³ K. Leenders. Het oudste leenboek van Brabant, in: Brabants Heem, jaargang 29, 1977, blz. 10-13.

¹⁴ Oorkondenboek Noord-Brabant, I.2, nr. 702, blz. 839, regel 25. Nr. 719, blz. 862, regel 25.

¹⁵ Mededeling H. Vogels. Hij stelt dat de eerst genoemde Ancem overleden is voor 10 juli 1306. Het doet m.i. niets af dat de vermeldingen zijn van vóór 1312.

¹⁶ H. Vogels stelt dat een Arnold Dicbier genoemd 1302-1312, overleden is tussen 1320 en voor 30 november 1338. In het voorgaande is betoogd dat een van de laatste inschrijvingen op fol 3v van het Casselboek dateert uit ca. 1325, op blz. 14 bij Galesloot. Van de veel vroegere inschrijving op (fol. 2 Casselboek, blz. 6 Galesloot) mag je veronderstellen dat de datum van overlijden van deze Arnold Dicbier veel vroeger te benoemen is.

¹⁷ Wim Cöp. Het spel van de macht. De familie Van Broecheven en de politieke en economische elite in "s-Hertogenbosch tussen 1579 en 1629. Uitg. Zuidelijk Historisch Contact (ZHC) 2015, Uitgeverij Verlooren, Hilversum., Blz. 35.

bogaert aen deen sijde ende tgoet ten nuwenhuys aen dandre.¹⁸ Zijn zoon Jan Andrieszn. van Broecheven wordt volgens het Stootboek ,1350-1374, met dit goed beleend.¹⁹ Andries zal dus overleden zijn na 1350 maar vóór 1374.

De vraag is nu hoe moeten we Andreas, filius Brouchovens plaatsen in een genealogische opstelling: De naam van Broecheven komt ook reeds vroeg voor in een niet verwante groep met die van St. Oedenrode nl. de groep die haar oorsprong vindt te Tilburg.²⁰ Willem van Broecheven, geboren omstreeks 1280 en overleden tussen 1342 en 1350 en zijn broer Johannes van Broecheven worden genoemd bij Wim Cöp, 2009.

De vader van Jan Andrieszn. Van Broecheven zou identiek zijn met de Andreas, filius Brouchovens. A de Roever Nzn. verondersteld dat hij niet de vader is van Jan maar de grootvader.²¹

Bovenstaand is aangetoond dat een van de laatste inschrijvingen van een leenman op fol. 3vo van het Casselboek op ca. 1325 te dateren is.²² Cöp, geeft als geboortedatum van Gielis de zoon van Jan Andrieszn van Broecheven ca. 1355²³ aan, dat zou betekenen dat hij, bij het opmaken van de huwelijksvoorwaarden in 1395 met Katharina van der Donc²⁴, 40 jaar oud zou zijn. Het lijkt mij reëler de huwelijksleeftijd te stellen tussen de 25^e en 30^e levensjaar, dat betekent dat Gielis dan geboren zou kunnen zijn ca. 1368 en zijn vader zal dan omstreeks 1341 geboren zijn en zijn grootvader omstreeks 1314.²⁵ Cöp houdt als geboortjaar van Andreas ca. 1300 aan.

Gezien het gegeven dat de vroegste inschrijvingen in het Casselboek op fol. 2 op ca 1313-1314 zijn te plaatsen is de vader van Jan Andriesz. van Broecheven te jong volgens bovenstaande aanname geboren ca. 1300.

Een andere te overwegen mogelijkheid zou zijn dat de vader van Jan van Broecheven, Andreas, omstreeks 1290-1295 geboren is, hij is dan oud genoeg om beleend te kunnen worden. Deze veronderstelling sluit daarbij goed aan op de vermeldingen op fol. 2, die allen ca. eind 1312 begin 1313 zijn te plaatsen.

De volgende inschrijving in het Casselboek is:

Arnoldus de Dommele, XII bonaria terre apud Borcle, in parochie de Westroven. Godefridus, filius suus tenet modo.

Arnold van Dommelen, 12 bunder land gelegen te Borkel, in de parochie van Westerhoven (bij Bergeyk gelegen). Godfried, zijn zoon, houdt het nu.

Op 13 januari 1311 oorkonden de schout van Oerle en de schepenen van Eersel dat Jan van Gemert, zoon van Diederik van Gemert, ridder, aan de abdij Tongerlo de grote en kleine tiende van Bergeyk heeft verkocht, welke hij in leen had van de hertog van Brabant. Onder de "hominum allodialium" Godefridi Gobbe van Domelle.²⁶

Godfried z.v.w. Arnold van Dommelen verkoopt een huis te Borkel in de parochie Eijke aan Godfried van Lumel.²⁷

---

¹⁸ Cöp, 2015, blz. 33, noot 23.

¹⁹ Stootboek fol. Fol. 53.

²⁰ H.J.H. van Son; De Ned. Leeuw, 1935, 77-79, 1936, 339. Wim Cöp: Het geslacht Broecheven en het "huis Broecheven", bijlage bij een email van 16-1-2009 aan Hans van Mierlo, te raadplegen op internet, blz. 1-31. Hans Vogels Terug naar de Bac-ermat II, 20 augustus 2019 op Middelleeuwsegenealogie.groups.io.

²¹ A. de Roever Nzn. Noordbrabantsche Almanak voor het jaar 1891. De familie van Broekhoven, tabel op blz.480, 489. Te raadplegen op Delpher.

²² Ook Martien van Asseldonk is van mening dat voor de oudste laag van het Casselboek als veilige marge 1312-1320 aangehouden kan worden. Zie Bijlage 24, van Asseldonk, 2003.

²³ Cöp, 2015, blz. 36.

²⁴ RA R 1180 blad 371, niet afgewerkte inschrijving. Het huwelijk zal niet doorgedaan zijn. Katharina blijkt later 14 februari 1400 bij de erfdeling van goederen van haar vader Rutgher van der Donc gehuwd te zijn met Jan van Aafforden, SAB: Regesten Tafel van de Heilige Geest van 's-Hertogenbosch, door Ton Kappelhof, 1984, nr.1264.

²⁵ Er is een bandbreedte aangehouden tussen generaties van ca. 25-30 jaar. Vogels geeft als vermoedelijk geboortjaar ca. 1300 aan.

²⁶ OBNB I.2 nr. 834, blz. 1012-1013.

²⁷ Galesloot blz. 83.

Hendrik zoon van (wijlen?) Arnold van Dommelen beleend met land en beemd, een hofstad en molen te Dommelen. Nu aan Arnold van Dijk.²⁸

Vervolgens:

Agnes de Wolfvincte, ii hovas terre et 1 molendinum apud Wolfvincte, et quamdam deciman apud Roesmale. Johannes dictus Lucas, promisit fidelitatem.

Agnes van Wolfswinkel beleend met 2 hoeven land en 1 molen te Wolfswinkel (= gelegen te St. Oedenrode) en de tiende te Rosmalen. Leenhulde door Jan gezegd Lucas.

Een Jan Lucas van Erp komt voor op 19 februari 1311.²⁹

Dat Jan gez. Lucas voor haar leenhulde doet zou kunnen betekenen dat Agnes eerder gehuwd is, geweest, dus vóór met Dirck van Dinther, met een van Erpe.³⁰

De van Erpes waren gegoed te Sint Oedenrode, ook Dirck van Dinther had via zijn vader Nicolaus bezit te St. Oedenrode, n.l. de oude Stroetbolle en kwam aldaar mogelijk zijn tweede echtgenote tegen.

Uit voorgaande analyse van de lenen kan m.i. geconcludeerd worden dat de eerste lenen kort na eind 1312/1313 ingeschreven zijn en mogelijk reeds bestaande vroegere lenen betreffen van vóór 1313, afkomstig van de "lijsten" waarover Willem van Cassel bij het samenstellen van het leenboek kon beschikken, en waarvoor nu opnieuw leenhulde moest worden gedaan aan hertog Jan III als opvolger van zijn overleden vader hertog Jan II. De tweede laag van inschrijvingen zullen ca. 1313 hebben plaats gevonden.

Het is (nog) niet duidelijk wie vóór haar in 1312/1313 de lenen hield.

In het obituarium van de St. Jan te 's-Hertogenbosch staat: Everard van Wolfswinkel en Kathelijn zijn vrouw.³¹ Op blz. 142 (mei) staat hier boven eveneens vermeld: Jan gez. van den Hoevel, Hilla zijn dochter, Jacob haar broer Yda hun moeder, alsmede vermeld na Everard: Jan van den Hovel en Metta zijn vrouw, gevolgd door: Jan van Os, sartorius, en Margriet zijn vrouw.

Een Jan van de Hovele wordt vermeld op 13 mei 1307 en Jan van Os, sartorius op 6 augustus 1310.³²

Het genoemde echtpaar Everard van Wolfswinkel en zijn vrouw Kathelijn kunnen verwanten zijn van Agnes van Wolfswinkel, mogelijk haar ouders?

---

²⁸ Idem blz. 115.

²⁹ OBNB I.2 nr. 838.

³⁰ Hans Vogels geeft in zijn opstelling uit 2010 als tweede echtgenote van Leunis van Erpe, Agnes van Rijsingen en laat haar later huwen met een Didden (Dirck ?) van Dinther, Leunis en Jan waren broers zonen van Lucas van Erpe. Mogelijk is Agnes van Wolfswinkel de tweede echtgenote van Leunis van Erpe, hetgeen de verklaring mogelijk maakt dat Jan gez. Lucas voor haar leenhulde doet na het overlijden van zijn broer Leunis.

Ca. 1325 wordt Lucas Leunisz., (kleinzoon van Lucas) beleend als volgt: Bona de Risinghen jacentia apud Rode Sancte Ode, que comparavit erga Henricum de Eyke. (Casselboek I fol. 22vo. Galesloot blz. 195) Dit betekend dat het goed Risinghen verkregen is van Hendrick van Eyke conform een schikking en dus m.i. niet verkregen is via het geslacht van Rijsingen. Zie ook de belening van Lucas Leunisz. van Erpe met het goed Ter Boelaer te St. Oedenrode. (Casselboek I fol.22, Galesloot blz. 194.

³¹ Mechelien Spierings; obituarium St. Jan te 's-Hertogenbosch blz. 25 (142).

³² OBNB I.2 nr. 742 en 826.